01/09/2023

Παυλόπουλος: Η επικαιρότητα του «Νόμου της Επιδαύρου»

/ Επικαιρότητα

***Προκόπης Παυλόπουλος*: Η επικαιρότητα του «Νόμου της Επιδαύρου» («Σύνταγμα του Άστρους του 1823») ως προς την υπεράσπιση της κανονιστικής υπεροχής του Συντάγματος μπροστά στο διαβρωτικό φαινόμενο της προσφάτως επιχειρούμενης σύμφωνης με τον Νόμο ερμηνείας και εφαρμογής του στην πράξη**

Μιλώντας στο Άστρος την Παρασκευή 1η Σεπτεμβρίου, κατά την εκδήλωση παρουσίασης του Επετειακού Τόμου για τα 200 χρόνια από την εκεί σύγκληση της Β΄ Εθνοσυνέλευσης και την ψήφιση του «Νόμου της Επιδαύρου» («Σύνταγμα του

Άστρους του 1823»), ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ κ. Προκόπιος Παυλόπουλος επισήμανε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«Ο «*Νόμος της Επιδαύρου*» («*Σύνταγμα του Άστρους του 1823*») συνιστά μια μορφή κανονιστικής «*γέφυρας*» μεταξύ του «*Προσωρινού Πολιτεύματος της Ελλάδος*» και του «*οριστικού*», «*Πολιτικού Συντάγματος της Ελλάδος*», του Συντάγματος της Τροιζήνας, το οποίο θεσπίσθηκε από την Γ΄ Εθνική Συνέλευση την 1η Μαΐου 1827. Πολλώ μάλλον όταν ο «*Νόμος της Επιδαύρου*» από την μια πλευρά διά της αναθεώρησης του «*Προσωρινού Πολιτεύματος της Ελλάδος* » του 1822 προετοίμασε, σε σημαντικό βαθμό, το όλο ρυθμιστικό πλαίσιο του « *Πολιτικού Συντάγματος της Ελλάδος*», του 1827. Και, από την άλλη πλευρά, καθιερώνοντας για πρώτη φορά -λόγω του ότι δεν συνιστούσε πια «*προσωρινόν* » Σύνταγμα- διατάξεις περί αναθεώρησής του και επιβεβαιώνοντας έτσι την κανονιστική του αρτιότητα, αφού ανταποκρινόταν σε βασικές απαιτήσεις της πεμπτουσίας ενός «*αυστηρού*» Συντάγματος, «*άνοιγε τον δρόμο*» στην Γ΄ Εθνική Συνέλευση, προκειμένου εκείνη να οριστικοποιήσει το αναγκαίο και επαρκές συνταγματικό πλαίσιο έως την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Συνταγματικό πλαίσιο, το οποίο κατά τις επιταγές της, «*αναδυόμενης* » τότε στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ, Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας όφειλε να εδραιώνει στην βάση αλλά και στην κορυφή της ιεραρχίας της Έννομης Τάξης το Σύνταγμα, ως Θεμελιώδη Νόμο που εγγυάται, κατ' εξοχήν, την Διάκριση των Εξουσιών, το Κράτος Δικαίου και την ακώλυτη, κατά το δυνατόν, άσκηση των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Α. Υπό τις συνθήκες αυτές, η αναθεωρητική πρωτοβουλία και οι σχετικές εργασίες της Β΄ Εθνικής Συνέλευσης κατέληξαν επιτυχώς στην διατύπωση ενός Συντάγματος, του «*Νόμου της Επιδαύρου*», το οποίο κατέχει ιδιάζουσα και σημαίνουσα θέση στην Συνταγματική μας Ιστορία. Και τούτο λόγω της αδιαμφισβήτητης ενίσχυσης των θεσμών της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας -με κυρίαρχα τα κοινοβουλευτικά της χαρακτηριστικά- κατά την πορεία, και μάλιστα υπό άκρως δυσχερείς πολιτικές και άλλες περιστάσεις, προς την σταδιακή εμπέδωση των στοιχειωδών δημοκρατικών και φιλελεύθερων θεσμών του υπό « *εκκόλαψη*» Νεότερου Ελληνικού Κράτους, ως Ανεξάρτητου Έθνους-Κράτους. Και δη του πρώτου Έθνους-Κράτους στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο των χρόνων εκείνων και παρά τους δισταγμούς ή και τις σφοδρές αντιδράσεις, ακόμη και σε βαθμό «*εχθρότητας*», των τότε Μεγάλων Δυνάμεων.

1. Οι συντάκτες του κειμένου του «*Νόμου της Επιδαύρου*» έμειναν πιστοί στους οραματισμούς των αγωνιζόμενων Ελλήνων, οι οποίοι αμέσως μετά την έναρξη της Εθνεγερσίας, την 25η Μαρτίου 1821 στην Αγία Λαύρα, και με πρώιμη αφετηρία τα «

Τοπικά Πολιτεύματα», θέλησαν να εκδηλώσουν, ευθύς εξ αρχής, την πρόθεσή τους για την δημιουργία κρατικών θεσμών μ' έντονα τα δημοκρατικά και φιλελεύθερα χαρακτηριστικά τους. Με τον τρόπο αυτό ήθελαν να καταδείξουν και ότι οι αιώνες του τυραννικού οθωμανικού ζυγού είχαν παρέλθει ανεπιστρεπτί καθώς και ότι εννοούσαν, στο ακέραιο, την αυθεντική ουσία της καθολικώς υιοθετημένης οιονεί «*κατηγορικής προσταγής*» : «*Ελευθερία ή Θάνατος*». Υπ' αυτό το πνεύμα ο «*Νόμος της Επιδαύρου*» , βελτιώνοντας σε σημαντικό βαθμό το κανονιστικό πλαίσιο του «*Προσωρινού Πολιτεύματος της Ελλάδος*» ως προς την εδραίωση της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας κατ' εξοχήν μέσω της πληρέστερης εγγύησης τόσο της Διάκρισης των Εξουσιών και του Κράτους Δικαίου όσο και της ακώλυτης άσκησης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έδωσε το «*έναυσμα*» προκειμένου να καταστεί εφικτή η επόμενη αναθεώρηση. Αναθεώρηση, η οποία έμελλε να καταλήξει σε «*οριστικό*» πλέον Σύνταγμα, όπως χαρακτηρίσθηκε το «*Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος*», το Σύνταγμα της Τροιζήνας του 1827.

2. Αυτό, άλλωστε, κατέστησαν σαφές οι ρυθμίσεις του «*Νόμου της Επιδαύρου*» περί «*ἐπανακρίσεώς*» του, όσο και αν η αναθεώρησή του αυτή καθυστέρησε προδήλως εξαιτίας των έκτακτων και Εθνικώς επώδυνων συνθηκών μεταξύ 1823 και 1827. Συνθηκών, οι οποίες πάντα μας διδάσκουν -και είναι ανάγκη αδιαλείπτως να μας διδάσκουν- τι μας έχει στοιχίσει η διχόνοια και ο διχασμός πριν και μετά την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Έχοντας αυτά τα «*εφόδια*» από το «*θεσμικό οπλοστάσιο*» του «*Νόμου της Επιδαύρου*» ως προς τις βάσεις της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας μ' έντονα φιλελεύθερο προσανατολισμό, το μετέπειτα «*Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος*» του 1827 δικαίως θεωρήθηκε -και εξακολουθεί να θεωρείται- ένα από τα πιο ολοκληρωμένα, κανονιστικώς και πολιτικώς, Συντάγματα στην Συνταγματική μας Ιστορία.

Β. Πρέπει να επισημανθεί με ιδιαίτερη έμφαση ότι ο «*Νόμος της Επιδαύρου*» («*Σύνταγμα του Άστρους του 1823*») παραμένει και σήμερα εξαιρετικά επίκαιρος κατ' εξοχήν ως προς τις καινοτομίες, τις οποίες θέσπισε εν γένει για τον «*Θεμελιώδη Νόμο*» του Νεότερου Ελληνικού Κράτους, ήτοι για το Σύνταγμα. Κυρίως δε για τις καινοτομίες σχετικά αφενός μεν με την κανονιστική υπεροχή του, ως «*κορωνίδας*» της Έννομης Τάξης, έναντι του Νόμου και των λοιπών εκτελεστικών του κανόνων δικαίου. Και, αφετέρου, με την καθιέρωση της ακώλυτης άσκησης σημαντικών Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Μένοντας στην πρώτη εκ των δύο ως άνω καινοτομιών, θεωρώ ότι αυτή η επικαιρότητα αιτιολογείται εκ του ότι ιδίως σήμερα παρατηρούνται δύο, τουλάχιστον, «*φαινόμενα*» ευθείας αμφισβήτησης της προμνημονευόμενης κανονιστικής υπεροχής του Συντάγματος, ως θεσμικού θεμελίου αλλά και

θεσμικής «*κορυφής*» της Έννομης Τάξης μας:

1. Το πρώτο οφείλεται στην τάση μέρους -ευτυχώς περιορισμένης έκτασης- της Νομικής Επιστημονικής Κοινότητας στην Χώρα μας να θεωρεί οιονεί «*δεδομένη*», άνευ άλλου τινός, την κανονιστική υπεροχή του Ευρωπαϊκού Δικαίου έναντι του Συντάγματος. Και τούτο, παρά το γεγονός ότι και δεν υφίσταται ακόμη «*τυπικό*» Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με υπέρτερη, επίσης «*τυπική*», ισχύ. Αλλά και δεν φαίνεται αυτή η τάση ν' ανταποκρίνεται -κάθε άλλο- στις θέσεις, τις οποίες υιοθετεί το μεγαλύτερο μέρος των Ανώτατων Δικαστηρίων των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με «*πρωταγωνιστές*» τα Ανώτατα Δικαστήρια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλίας, και μάλιστα με εντελώς πρόσφατες αποφάσεις τους.
2. Και το δεύτερο «*φαινόμενο*» οφείλεται στην τάση της Εκτελεστικής Εξουσίας στην Χώρα μας, και ειδικότερα της Κυβέρνησης, να «*ρέπει*» -σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις- προς μια, έμμεση ή και άμεση, αμφισβήτηση της κατά τ' ανωτέρω κανονιστικής υπεροχής του Συντάγματος κατά την εφαρμογή του στην πράξη. Αμφισβήτηση, η οποία εκδηλώνεται ιδίως με την μορφή της «*υποδόριας*» ερμηνείας του Συντάγματος σύμφωνα με τους νόμους που με πρωτοβουλία της Κυβέρνησης ψηφίζει η Βουλή, πρωτίστως δε με τους νόμους που αφορούν την άσκηση κορυφαίας σημασίας Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Κάτι το οποίο οδηγεί, οιονεί νομοτελειακώς, στο εξαιρετικά επικίνδυνο θεσμικό σύμπτωμα της αποδυνάμωσης της βασικής αρχής της σύμφωνης με το Σύνταγμα ερμηνείας του Νόμου και, συνακόλουθα, της «*υποκατάστασής*» της από την αρχή της σύμφωνης με τον Νόμο ερμηνείας του Συντάγματος. Τούτο είναι τόσο περισσότερο διαβρωτικό για την πεμπτουσία της κανονιστικής ισχύος και υπεροχής του Συντάγματος όσο παίρνει, εν τέλει και κατ' ανάγκη, και τις διαστάσεις μιας έμμεσης αναθεώρησης των διατάξεων του Συντάγματος, φυσικά ευθέως αντίθετης προς τις επιμέρους ρυθμίσεις του άρθρου 110 αλλά και προς τον ίδιο τον «*αυστηρό*» χαρακτήρα του Συντάγματος.»